

ROBIN WOODSWORTH CARLSEN

K A Š K Ū L¹

SUSRET SA IMĀM ḤOMAYNIEM

POSJETA IMĀM ḤOMAYNIU

... U noći 8. veljače bilo je objavljeno da će se Imām Ḥomaynī obratiti, u svom stanu na sjeveru Teherana, onima koji su pozvani na konferenciju. Čim sam čuo potvrdu onog što je bilo neodređeno stavljeno na dnevni red za bilo koji dan u toku nekoliko sedmica, u kojima se Konferencija održavala, odmah sam osjetio značaj tog događaja za mene samog. Jer, konačno ću imati priliku izravno odmjeriti vrijednost tog čovjeka; on će biti izložen strogom ispitivanju mojih kritičkih duhovnih čula, ... pa, mada čovjek ne može presuđivati o unutarnjem stanju svijesti neke osobe, može bar ustvrditi da li postoje znaci osobne izvedbe, koji bi dali potvrdu naciji da je dosegnuto stanje "oslobođenosti" od uskih granica ega. Za mene je naprosto bilo odveć odmazde, krvi i doktrinarnog apsolutizma, da bih konačno pristao na ideju da je Ḥomaynī "prosvijetljeno" bíće. Iako su najčuveniji sveci iznikli iz tradicije - iz nekog organiziranog, visoko izgrađenog, i drevnog sustava bogoštovlja i pročišćenja - oni

¹ Kaškūl je ćuturica, kod derviša lancem obješena o pojasu.

bi se, kad bi dosegli vrhunac svoje posvećenosti, odvajali od "politike", od duboke umješanosti u površnu pojavnost života, od krutog ideološkog ratovanja i sukoba mišljenja, koji dominiraju više svjetovnim pojedincem. Ḥomaynievo - bezuvjetno - prihvaćanje sirove islamske pravde, primjerice kamenovanje preljubnikâ, odsjecanje ruke lopovu, i njegova žestoka javna osuda Sjedinjenih država i Sovjetskog saveza - njegovo pripisivanje svih problema zavjerama imperijalizma - sve je to izgledalo odveć jednostrano i preopterećeno vjerovanjem, da bi bilo opis jednog ljudskog bíca koje boravi u stalozenosti i navodnom blaženstvu Apsoluta, stanju trajne slobode od primarnosti egoizma. A, zatim, postojali su, čak i nakon pada Šaha, portreti magazina *Time*, mnogi opisi Imāma, naročito u toku krize s taocima, sve što je nagovještavalo nezdravu ozbiljnost, strogost bez smisla za humor, očevidno odsustvo ljubaznosti, veselosti, i - što je najvažnije, samilosti. Vidljivo svojstvo ljudske osobe koja je dosegla izvjesno jedinstvo s čistom sviješću, bila bi zračea zbilja ljubavi, ljubavi koja je naprosto činjenica tog sklada, činjenica te ne-odvojenosti od, i apsolutne suradnje sa zakonima Univerzuma, koja bi djelala za sreću svakoga stvora. Bila je to mjera svih velikih svetaca, Svetog Franje, Buddhe, Lao-Cea, pa čak i sūfija koje sam čitao. Imām Ḥomaynī bio je na Zapadu simbolom najkrućeg atavističkog ponosa i neumoljive mržnje. Čak i neki zapadnjaci, s kojima sam razgovarao, a koji su sreli Ḥomaynia, primjetili su njegovu karizmu, no, u istom su dahu prigovarali zbog potpunog odsustva humora i topline u njegovu ponašanju.

Sad sam imao priliku da sam sudim.

PREDAVANJE IMĀM ḤOMAYNIA

Još na putu autobusom u Đamaransko boravište (dvorana u kojoj je Ḥomaynī trebao govoriti bila je povezana s njegovom kućom), bilo je nekog zujajućeg uzbuđenja, koje je upućivalo na to da nešto moćno samo što se nije dogodilo. Što se mene samog tiče, znao sam da se mogu pouzdati u svoju intuiciju, dostatnu da odredim da li je 'Ayatollāh Ḥomaynī suštinski dobar, suštinski loš, ili neka mješavina toga. Također sam osjećao da će mi se uskoro dogoditi nešto dramatično, kao kad psiha ima predosjećanje nečeg što će korjenito utjecati na nečiju moć opažanja, i iskustvo. Bio sam sklon vjerovati da nešto unutar Stvaranja zna šta će se uskoro zbiti, ili radije da neki oblik Stvarnosti, imanentan (ali nespoznatljiv za pojedinca), davši smjer dátoj situaciji, počinje učestvovati u trenutku iskustva čak i prije no što se značajni događaj dogodi. Drugim riječima, da postoji odsustvo vremena, da sadašnjost čuva smisao budućnosti, posebice neposredne budućnosti, koja treba da duboko utječe na nečije iskustvo stvarnosti. Ako nekom treba da se desi nešto značajno, činjenica te stvarnosti već će biti sadržana u zbilji iskustva, koje vodi iskustvu koje će se tek zbiti. Znao sam da će, štogod da se desi u dvorani u kojoj će Ḥomaynī govoriti, biti burno, i sa posljedicama. Kako bi i bilo drugačije u situaciji u kojoj je jedno pojedinačno ljudsko biće utjelovljavalo i upravljalo namjerom i stvarnošću jedne revolucije?

Dvoznačnost, dvosmislenost koju sam iskusio glede osobe Ḥomaynia, samo što se nije razriješila: upoznat ću

suštinu njegove motivacije, suštinu tvrdnji njegovih sugrađana o njegovoj duhovnoj veličini. Predstojeći događaj - njegov govor - uslijedit će, neizbježno, nakon niza koraka koji su počeli autobuskom vožnjom prema sjevernom Teheranu, zatim kroz različite kontrolne tačke, i konačno ulaskom u salu. Budući da je bilo zajamčeno da ćemo vidjeti Imāma, autobuska vožnja sadržavala je stvarnost tog susreta, i snaga te stvarnosti uvukla se u tekuće iskustvo vožnje prema našem odredištu. Osjetio sam da će se, u izvjesnom smislu, sva moja umovanja, pretpostavke, pojmovi o Revoluciji rastočiti u susretu, licem u lice, s vođom te revolucije. Nisam se razočarao.

Bilo je najmanje pet ili šest kontrolnih tački na kojima su pretraživali da li posjedujemo bilo kakvo oružje ili predmet koji bi mogao biti upotrebljen za dovođenje u opasnost života voljenog (ili omrznutog) vođe Irana i Islamske revolucije. Ništa - ni olovke, ni kamere, ni predmeti bilo koje vrste - nisu mogli proći prvu kontrolu. Dok smo žustro koračali kroz nešto što je izgledalo kao labirint staza, bilo je izvjesnog osjećanja žara s kojim je svaki uzvanik osiguravao odgovarajući pogled na govornika - drugim riječima, bio sam svjestan da su mnogi od nas hodali brzo da bi dobili najbolja sjedišta. I dok smo išli, nisam mogao a ne primjetiti bistrinu, budnost, živost u samom zraku; bio je to sasvim drukčiji dio Teherana; ovaj je posjedovao neku zujeću energiju, neku životnu snagu, posebnu vrstu svijesti. Da li radi istinske stvarnosti ove ličnosti zvane 'Ayatollāh Ḥomaynī, ili zbog stava koji je karakterizirao mišljenje ljudi o Ḥomayniu? Osjetio sam tad da bi moglo biti oboje, jer sam ponovno ustvrdio da je uistinu bilo nečega objektivno

drukčijeg u prostoru u koji smo ulazili. On je bio središte stvari suprotnih apatiji i mlitavosti, koje sam našao na ulicama Teherana; ovdje, u sokacima koji su vodili do sale za predavanje, u rano jutro - bilo je oko osam - stotine čuvara Revolucije, običnih građana i svećenih lica, bili su dio trijema čuvarâ i službenikâ koji su kružili oko sunca Ḥomaynī. Mogao sam primjetiti da su oni uživali u svom radu, i da je to bilo ono u čem je (kao i usred bitke) Revolucija očitovala svoju živuću snagu. Uistinu sam mislio da se približavamo samom njezinu izvoru, tako usklađenom činila se atmosfera osjećanjâ i načelâ, mitoloških zbilja Revolucije.

Sad bi, na ovom mjestu u mojoj priči, čitatelj morao shvatiti da sam ja bio potpuno svjestan svih onih stvari koje su se pripisivale Režimu, a posebno autoritetu Imāma: brutalno mučenje, tisuće izvršenja smrtnih presuda, silovanje zatvorenica, oživljavanje SAVAK-a; ukidanje glazbe, plesa, i svake uvredljive estetske i sportske djelatnosti, koje su prihvaćene kao normalne u modernom svijetu; ubijanje omladine, strijeljanje djevojaka s visokih škola, cenzura tiska, okrutni pohod ubijanja i skrnavljenja Bahaiske zajednice, odbijanje dopuštenja Amnesty International-u da uđe u Iran, - ukratko sustavno i žestoko rušenje svake sličnosti s demokracijom, uspostavljanje sustava vladavine koji je nepovoljno poređen sa Šahovim, čak i na njegovu najveću štetu. Čuo sam sve ove stvari; čuo sam ove stvari čak i od ljudi u čije poštenje i vjerodostojnost nisam mogao sumnjati. Iran je bio u stanju opasne ludosti, i izvor opakog gušenja nije bio niko drugi doli osoba koju sam domalo trebao gledati dok drži predavanje, i, kasnije, sresti. Prije prebacivanja na usredotočenu bitku protiv svih "protivnika" Režima (koja je prouzročila ovo povećano neprijateljstvo prema njemu),

ʿAyatollāh Ḥomaynī bio je predmetom krajnje mržnje u Sjedinjenim državama zbog bliske veze s uhićenjem nedužnih američkih diplomata. Bilo je tada još mnogo snaga u Iranu koje su podržavale Ḥomaynia; sad, međutim, u osvit izvršenja smrtnih kazni i kažnjavanja protivnika Režima, mržnja prema Ḥomayniu ušančila se čak i u srca mnogih koji su se borili protiv Šaha, Iranaca koji su čak služili u privremenoj vladi, koji su mu, ustvari, bili odani sve do prije šest mjeseci. Sad sam trebao vidjeti ličnost od krvi i mesa čija je volja vladala Iranom, čija je politika (premda pripisana Bogu) prouzročila toliko mnogo uništavanja u Iranu i izazvala toliko mnogo negodovanja na Zapadu.

Osigurao sam sjedište u prednjem dijelu dvorane; Ḥomaynieva stolica, prekrivena bijelim čaršafom, bila je smještena na bini iznad nas, najmanje petnaest stopa od razine poda. Jedan bjelobradi mulla motrio nas je dok smo ulazili u salu, i namještao je mikrofona, čekajući strpljivo na znak da će Imām ući kroz zatvorena vrata desno od bine na kojoj će održati svoje predavanje. Dvorana je odisala šaputavim iščekivanjem, i s vremena na vrijeme, neki od muslimana izvikivali bi slogan, ili recitirali redak iz Qurʿāna, a onda bi im se pridružile stotine drugih muslimana i čuvara Revolucije, koji su bili u službi. Nikakvo pušenje nije bilo dopušteno unutar dvorane i duboko poštivanje koje je prevladavalo u stavu svih koji su čekali na Imāmov ulazak učinili su ovaj prizor znatno drukčijim od uobičajenih mirisa i ambijenta Irana. Čak su i moje oči, dok sam gledao gore na binu, na mjesto gdje je Ḥomaynī održao stotine govora, uočile neki fizički mir, fizičku čistotu, fizičku svježinu, koja

je lebdjela, ili se, radije, skupila u blok, trodimenzionalne, kristalno čiste, energije, u takvoj suprotnosti s hotelom u kojem smo bili smješteni, i, ustvari, sa svakim drugim okruženjem u kojem sam bio u toku moja dva putovanja u Iran. Čak ni džamije nisu zračile taj kvalitet, tu puninu energije. Da li bi Imām ipak mogao biti neko prosvijetljeno ljudsko biće, istinski sūfī - ili možda i više? Svi su znaci upućivali na to da se nešto uobičavalo dešavati u ovoj dvorani, što je nadmašivalo sva dešavanja u Iranu. Jedino se doživljaj fronta činio bliskim ovom, i ono osjećanje koje se ima šetajući kroz groblje Bahašti Zahra'. Mogao bih to objasniti samo pretpostavkom da je mučeništvo bilo stvarno, da je iznenadno i posvećeno odvajanje duše od tijela, nošenje te duše u nebo zbog nakane mučeništva, proizvelo energiju koja je bila svéta, energiju koju je Sam Allāh blagoslovio. Što god da je bio slučaj, atmosfera, tamo gdje je bila postavljena Ḥomaynieva stolica, bila je zračéca, i živa. Tu je vladao sklad, ne mržnja.

Dok smo čekali na Imāma, smotra palestinske djece iz Libana, čiji su roditelji bili ubijeni u izraelskim bombaškim napadima (i koje je iranska vlada usvojila po Ḥomaynievu nalogu), ušla je u salu, pjevajući na arapskom razne pjesme o Revoluciji. Stali su ispred nas, upravo ispod bine, izgledajući nešto zbunjeniji od stotine iranskih studenata s islamskih visokih škola, koji su stupali i klicali nam. Oni su bili pozvani da slušaju Imāma, i u svojim uniformama, nalik onim za jedrenje (plave kape, bijela odjeća), strpljivo su stajali, dok su njihovi učitelji organizirali njihovo pjevanje, i njihove položaje. Ḥomaynī se, očigledno, svakodnevno sretao s

pojedincima i grupama povezanim s tokom Revolucije. Bio je posebno zainteresiran za onu djecu čiji su roditelji bili ubijeni u izbjegličkim logorima; iz izraelskih mlaznjaka, u niskom letu. Oni su činili potlačene, ljude koji su nedužno patili u rukama napadača: oni su, dakle, posebno pristajali kategorijama moralnog suđenja Islāma i Revolucije. Samo tuđe očitovanje zla moglo je proizvesti ovu siročad; Palestinci su bili žrtve američkog imperijalizma, budući da je to bilo američko oružje koje je prosulo krv očeva i majki ove djece. Sve je bilo podijeljeno na dobro i loše; svaka borba u svijetu pala je u kategorizaciju borbe potlačenih protiv tlačitelja. Ova libanonska djeca bili su simboli te borbe, bili su simboli moralnih razlikovanja, nužnih da podupru Revoluciju i održe njezinu apsolutističku osnovu. Bez zbiljnosti zla ne može se pretpostaviti postojanje suprotnog: dobra. Sami Iranci možda ne zaslužuju da se nazivaju čistima, no njihova je islamska motivacija bila čista, dok su njihovi neprijatelji zasigurno bili zli. Kako može biti da se iko osim Boga suprotstavi zlu; budući da je zlo postojalo, ono što mu je bilo suprotstavljeno bilo je dobro. Irance je njihov vođa naučio da misle na ovaj način. Ništa, ni distanciranja Ibrāhīma Yazdia, ni otpor mudžahidina, nije moglo zaustaviti one koji podržavaju "Imāmovi liniju", da pristanu uz ove crno-bijele kategorije suđenja, jer se samo na taj način mogla ozakoniti alegorija dobra i zla.

Stigli smo tamo za oko četrdeset i pet minuta ranije no što je bilo znaka da će Imām ući. Signal je bio jasan; nekoliko drugih 'ālima sa turbanima pojavilo se na vratima i dalo znak mulli, koji je čekao na bini, da je glavni vođa, svećenik, sveti

čovjek, lider, Imām, na putu u salu. Na Ḥomaynievu pojavu na vratima, svi su skočili na noge, i počeli klicati "Ḥomaynī!", "Ḥomaynī!", na način najgromoglasnijeg, najjačeg, najpobjedonosnijeg, najmilitantnijeg izražavanja poštovanja nekoj osobi kojem sam ikada prisustvovao. Svi su izgledali potpuno poneseni bujicom ljubavi i hvale, i uz to, svakom ćelijom njihovih srca, izražavano je apsolutno uvjerenje da ono što, i onog kojeg su poštivali zaslužuje to poštivanje u očima Allāha. Rekao bih da ni sama eksplozija ekstaze i moći s kojom je pozdravljen Imām nije bila toliko prost odraz zasnovan na već ustanovljenoj ideji o Imāmu; to je radije bila prirodna i nadahnuta himna hvale, slavljenja koju je zahtjevala veličanstvena i neodoljiva karizma ovog čovjeka. Jer, kad su se vrata jednom otvorila za nj, ja sam osjetio da je kroz vrata projurio uragan energije, i u svojoj smeđoj halji, s glavom obavijenom crnim turbanom, sa svojom bijelom bradom, on je pokrenuo svaki molekul u zgradi i tako privukao pažnju da je sve drugo iščezlo. On je bio tekuća masa svjetla koje je prodiralo u svijest svakoga u sali. On je razorio sve predstave koje se čovjek trudio držati pred sobom prije no što ga je odmjerio. On je bio tako dominantan u svojoj prisutnosti da sam se i sam našao organiziranim u mojim senzacijama od strane nečeg što me je odvelo daleko izvan mojih vlastitih zamisli, mog vlastitog načina obrade iskustva.

Očekivao sam - bez obzira na očitu vrijednost tog čovjeka - da uhvatim sebe kako pomno ispitujem njegovo lice, istražujem njegovu motivaciju, pitam se o njegovoj stvarnoj prirodi. Ḥomaynieva moć, finoća, i apsolutna

dominacija uništile su sve moje načine procjene, i ja sam bio prepušten jednostavnom iskustvu energije i osjećanja koje se širilo okolo njegove nazočnosti na pozornici. On je bio uragan, pa ipak se moglo uočiti da je, unutar tog uragana, postojala tačka apsolutnog mira; dok grmi i naređuje, on je ipak miran i osjećajan. Bilo je unutar njega nečeg nepokretnog, a ipak je ta nepokretnost pokrenula čitavu zemlju Iran. To nije bilo obično ljudsko biće; ustvari, čak ni jedan od svih svetaca koje sam sreo – Dalai Lama, budistički monasi, hindu mudraci - ni jedan od njih nije posjedovao potpuno elektrificirajuću Homaynievu nazočnost. Za one koji su mogli vidjeti (i osjetiti), neupitno je pitanje o njegovu integritetu, i o tvrdnji, koliko god utišavanoj od strane ljudi kao što je Yazdi, njegova naroda da je on otišao izvan normalnog (ili abnormalnog) egoizma ljudskog bića, i nastanio se u nečemu apsolutnom. Ta apsolutnost otkrivala se u zraku, ona se otkrivala u kretnjama njegova tijela, ona se otkrivala u pokretima njegovih ruku, ona se otkrivala u vatri njegova karaktera, ona se otkrivala u mirnoći njegove svijesti. Nije bilo misterija u načinu na koji su ga voljeli milioni Iranaca i muslimana diljem svijeta, i on je pokazao, bar ovom promatraču, empiričku osnovu za pojam viših stanja svijesti. Da, strogost, odsustvo osjećanja za humor, apsolutističko prosuđivanje bili su očigledni; pa ipak, u datim uvjetima unutar kojih je on bio smješten, bilo je potvrde značaja svake njegove geste i pogleda. Bila je to najneobičnija osoba koju sam ikada vidio.

Na početku nije govorio; drugi jedan vjerski vođa obratio se slušateljstvu. Homaynī je sjedio na način bezgriješne šutnje i savršene ravnoteže. Bio je nepokretan; bio je odvojen; bio je u oceanu mirnoće, pa ipak je bilo nečeg

u čistom pokretu; nešto dinamično je bilo uključeno; nešto je bilo spremno da pokreće stalni rat. On je bio niži od svih ljudi koje sam sreo u Iranu; on je dominirao pozornicom čak i kada je drugi mulla govorio. Sve oči su bile na Ḥomayniu, i nije bilo ni najmanjeg traga nadutosti, samosvijesti, čak ni, ako mogu tako reći, unutarnjeg dijaloga ili ispraznog razmišljanja. Svo njegovo biće bilo je voljno, pa ipak spontano fokusirano na tačku usredotočenja koja je estetski i duhovno spadala u dramatičnu scenu kojoj sam prisustvovao. Usprkos žestoke usredotočenosti na cilj, apsolutnog osjećanja beskompromisne ispravnosti, moglo se ipak osjetiti nešto potpuno lišeno napora, i blago, što je upravljalo vidljivim pokretima njegovih ruku, zvukom pročišćavanja njegova grla, fokusom njegove pažnje. Ovdje su stotine domoljuba i muslimana slavile njegovu veličinu, kleli se u svoju ljubav, svoje apsolutno poštivanje; ipak, dok je primao sve ovo, on je ostajao unutar sebe, on je ostajao nedirnut; on je ostajao u dostojanstvu nekog mirnog unutarnjeg stanja koje je bilo izvan granica uzročnosti koja je meni bila poznata.

Čitalac se može namrštititi na ekstravagantnost moga opisa ovog čovjeka; on mora znati, međutim, da usprkos svemu što sam bio čuo, usprkos proturječnih dokaza koje sam ranije dobio (vidljiva žestina izražavanja, odsustvo stvaralačke razigranosti itd.), sadašnji i neposredni dojam o onom što je Imām Ḥomaynī bio nije imao ništa zajedničkog s nekom vrstom ideje ili pojma. Iskustvo je bilo odveć moćno za to. Zamislite načas guranje svoga tijela van iz majčine utrobe, ili trenutak kad neko možda postaje svjestan činjenice da je stvoren unutar jednog fetalnog tijela, ili trenutak kad neko postaje svjestan umiranja, ili momenta kad neko po prvi put otkrije moć erosa: ova iskustva imaju za svoju osnovu

primarni određujući element izvan odgovarajućeg okvira pojedinca; ono što je dominantno, to je unutarnja narav zbilje koja porađa iskustvo.

Takvo nešto dogodilo se ujutro, u ponedjeljak, 9. veljače 1982, na sjeveru Teherana. Subjektivnost iskustva čini se da je bila objektivirana od strane nečeg što se nalazilo u samoj osnovi moje svijesti; ja sam transcendirao način iskustva koji normalno određuje ono što moje senzacije, misli, osjećanja formiraju u mojoj svijesti o sebi. Ḥomaynī je bio tako moćan; Ḥomaynī je bio tako jak, Ḥomaynī je bio bez ega, i neosvojiv. U jednom sam trenu vidio sve impulse Revolucije, čitavu historiju rušenja Šaha, ritmove mučeništva, minulu Islamsku civilizaciju koja je privremeno zasjenila Zapad: sve je to bilo sadržano u nazočnosti ovoga čovjeka. On je bio vrelo obnove Islāma, on je bio vrelo Revolucije, on je bio vrelo sve one moći Revolucije i Islāma koja je predstavljena svijetu. Bez njega, siguran sam, Monarhija bi još uvijek bila na svom mjestu i Islām bi bio silom eliminiran kao faktor u političkoj sudbini Bliskog istoka. Kad sam već jednom vidio Ḥomaynia, pitao sam se da li bi čak i Revolucija u Iranu preživjela u svojoj vitalnosti i jedinstvu, jer se činilo prilično očitim da je svo nadahnuće proisteklo iz Ḥomaynieva rukovođenja. Ḥomaynī je bio Revolucija. Oni kojima je data svijest ili osjećanje da znaju šta je on predstavljao (čitav život opàsan Islāmom) ne može a da ne bude ispunjen žarom Islāma, blagoslovljenim povjerenjem u mučeništvo, odlučnošću da se Islām proširi svijetom. On ga je obnovio i preobrazio; to je bilo učinjeno,

ne s pomoću rasprostranjene ideje o njegovoj karizmi; to je bilo učinjeno stvarnim materijalnim životom; to je bilo izvršeno uz pomoć namjere onoga koji je proizveo svu tu dramu. Ḥomaynī je bio u središtu te islamske erupcije; Ḥomaynī je bio izvor duhovne moći koja je potekla u srca muslimana diljem Bliskog istoka - bar onih muslimana koji su instinktivno bili blizu srca Islāma.

Nije se ni jednom nasmijao; njegovo lice bilo je nepokretno, s odlučnim izrazom njegove volje; Bog je zatražio sve od njega; on je posvetio svoj život služenju Bogu. Nije bilo ničeg nad čim bi se smijalo, nad čim bi se divilo, nad čim bi se čudilo; njegov cilj je bio određen, i on se nalazio unutar utvrđenih konzekvenci tog cilja; dovesti Islām do slave koju mu je Božanska geneza navjestila. On je živio za Islām; on je postao instrument Islāma; on nema svrhu osim uspostavljanje Islāma. Njegova individualnost izgledala je stopljenja s univerzalnošću njegove više svrhe. Nisam otkrio mentalnu entropiju, niti unutarnje reakcije na njegov okoliš; ne, postojao je samo izvjestan model dužnosti koji ga je stavio u službu Allāhu. Naravno, ni znanost ni psihologija ne bi mogle verificirati ove opservacije; one potpuno izmiču instrumentima, dijagnozama eksperimentalne zbilje; pa ipak, moguće je da bi njegove moždane vijuge podarile čitanje hemisferične koherencije, netipične za one od nas koji smo još uvijek u normalnom zagrljaju sukoba, sumnje, nesigurnosti. Psihološki, osamdesetogodišnjak kakav je bio, davao je dojam zdravlja, sposobnosti, nepotrošene energije i nastupa. Sve što je činio – od pokreta njegovih ruku do otvora njegovih usta, do zvuka njegovih riječi - bilo je pod

kontrolom jedne metodične inteligencije. On je bio potpuno nepodijeljen; on je davao osjećanje nekog ko nije sam zagospodario sobom nego je i sam bio slugom jednog drugog Gospodara, i može se samo pretpostaviti da je on ili halucinirao sebe u iskustvu potčinjavanja Bogu, ili je zaista dosegao tu vječnu milost koja je bila predmetom moje kontroverzne rasprave sa Ibrāhīmom Yazdijem i Libanonskim profesorom. Evo ga, možda najomraženiji čovjek post-hitlerovske civilizacije, pa ipak se na nj gledalo kao krajnje nedemagogičnog; gledalo se na nj - na kraju krajeva - kao na poslanika Starog zavjeta, jedan islamski Mojsije došao je istjerati Faraona iz njegovih zemalja (faraonizam koji je izražen u svim onim vrijednostima i činima koji zanemaruju zbilju Allāhove svemoći).

Iako omražen (i ja sam razmišljao o svim onim milionima ljudi koji su prošli, kroz mnoge dane svoga života za vrijeme krize sa taocima, ispunjeni negativnim mislima o "Ayatollāhu" - kako se najmoćnije neprijateljstvo fokusiralo samo na nj), on je ipak izgledao nedirnut tom razornom energijom. On je bio dovoljno jak da je preživi; on je možda bio dovoljno jak da bude izabran da je oslobodi; sad su ga možda mrzile čak dodatne tisuće, možda milioni njegovih sugrađana - da se i ne spomene Saddam Hussain i monarhi regiona - okrenuti aktualno protiv njega. Intuitivno sam osjetio da je mržnja uperena protiv njega ustvari samo ojačala Revoluciju, da ga je ustvari učinila još moćnijim; on nije živio za odobravanje drugih; on nije živio da bi bio heroj; on nije živio ni za jedno osobno zadovoljstvo; on je živio za istinu koju je osjetio u zakonima Islāma, u objavama

Poslanika, u sreći i besmrtnosti koja se može postići putem Islāma.

Sve će se ovo činiti pretjerano većini onih koji čitaju ovu knjigu, pa ipak jasnost s kojom su ovi dojmovi potvrđeni učinili su ih samoočitim i isto onoliko istinitim koliko je to i buđenje iz sna. Ḥomaynī je bio stvaran, i projekcija osobne, ili, rekao bih impersonalne, prisutnosti Ḥomaynia umanjila je dojam bilo kojeg drugog političkog vođe kojeg sam vidio. On može biti neprijatelj pluralističkih vrijednosti; on može biti neprijatelj individualne slobode; on može biti neprijatelj demokratske vlasti; on može biti neprijatelj metafizike subjektiviteta Drugog (to jest, univerzuma individualnosti); ali ne može se poreći da je, usprkos njegova ozbiljna lica i strogih i nefleksibilnih vrijednostâ i zakonâ za koje je ustao, on bio, usprkos svemu tom, najuzvišenija snaga cjelovitosti i integriteta; on je bio mikrokozmos istine kakva je prenesena putem Islāma. On nije bio neko s kim se moglo raspravljati o individualnom izboru, ili erotskoj ljepoti baleta, ali on je ipak bio najdivotnije ljudsko biće na sceni međunarodne politike, i izgledao je, bar s moje obrambene tačke, da je jednostavno suvremenik Krista samog; ne da bi Ḥomaynī ikad sam sebe uporedio sa Kristom - ali on je blistao tim istim beskompromisnim integritetom i jedinstvenom namjerom.

Kako je moguće da ljudsko biće koje nije iskusilo različitost ljudskog iskustva, kako je moguće da jedno ljudsko biće koje je odbijalo eksperimentalno bogatstvo lične slobode, kako je moguće da takva jedna osoba sadrži, kako je moguće da utjelovljava tako mnogo od poretka samog

Univerzuma? Pa dobro, čitateljima koji smatraju poremećenim apologete kamenovanja na smrt preljubnika, ili egzekucije homoseksualaca, opis i tumačenje koje sam ja dao mogu izgledati najispraznijim oblikom auto-deformirajuće percepcije. Pa ipak, ja želim pojasniti da čovjek mora - makar radi donošenja nekog zaključka o ovoj revoluciji i magnetnoj ljubavi kojom je Ḥomaynī okružen od strane polovice svojih sugrađana - odvojiti ideološke izjave Ḥomaynia od spontane mjere veličine tog čovjeka kao ljudskog bića. Njegova veličina ne proizlazi toliko iz njegovih riječi, niti njegovoga autoriteta, koliko iz životnog izraza njegova bića, iz samog načina na koji Univerzum reagira na organiziranu formu njegove individualnosti. Usprkos svòj njegovoj ekstremističkoj retorici, usprkos svòj njegovoj gorčini prema Sjedinjenim državama, usprkos njegovu proklinjanju Zapada, on ipak transcendirā sadržaj svojih riječi, sadržaj svoga pisanja; ono što je primarno, to je elementarna privlačnost koja utječe u čovjekovo srce uz najmanju namjeru da se otvori prirodnosti svoga iskustva. Filmski ili kazališni režiser, kad bi gledao nastup 'Ayatollāha Ḥomaynia, rekao bi da je to glumac koji može igrati ulogu Mesije – ili Dvanaestog Imāma, tako veličanstveno bilo je njegovo prisustvo na sceni, tako je apsolutno bilo njegovo samopouzdanje, tako je čvrsta bila njegova volja.

Pa ipak moram produžiti: Imām Ḥomaynī provalio je u moje srce i u moj um s bujicom emocija, koje ja mogu opisati samo kao krajnju pozitivnost, koju više volim zvati "ljubav". Da, usprkos njegova poziva na islamska izvršenja smrtnih kazni (a u samom njegovu govoru tog dana on je pozivao na

oprost tisućama zatvorenika koji su bili spremni promijeniti svoju prisegu), usprkos nepokolebljive strogosti njegova izgleda, njegove neosjetljivosti prema individualnim osjećanjima, on je bio ispunjen ljubavlju koja je sad izledala da čisti moje srce, da ga ispunjava radošću koju ranije nisam poznao. Čak i dok je samo sjedio tamo - prije no što je progovorio, dok je jedan od mulla govorio pripremljenu tiradu protiv supersila, pripremljeno blagosiljanje Islāma - uhvatio sam sebe kako buljim u njegovo lice (i svjetlo koje ga okružuje), istodobno ispunjen energijom koju sam povezo sa najvitalnijom vrstom stvaralaštva i snage. On je bio generator energije i osjećanja koji usmjerava srce i čisti - ako mogu tako reći - dušu.

Želio sam sačuvati svoju nezainteresiranost, svoju kritičku udaljenost kad sam gledao Imāma. Poznao sam sebe kao nekog nad kim drugo ljudsko biće ne može dominirati; u izvjesnoj mjeri uživao sam u saznanju da moj unutarnji integritet ne može biti poremećen nekim iskustvom izvan mene samog. Pa ipak, evo me kako gubim granice svoje vlastite individualnosti; evo me kako otkrivam osjećanja i prefinjene senzacije koje su mi bile nepoznate. Evo kako me ispunjava jedan muslimanski sveti luđak, osoba koja je bila posljednja na cijelom svijetu za koju bi se pomislilo da je sposobna podariti jednom zapadnom novinaru osjećanje božanske sreće, božanski jasne svjesnosti. Ali ovo je bilo moje iskustvo; Imām Hōmaynī bio je doživljen kao jedinstvena zbilja koja je mogla proširiti moju svijest, očistiti moje srce, prosvijetliti moj um, i ostaviti u njegovoj budnosti osjećanje neumanjive milošte, milošte koju još uvijek nosim

posvud sa sobom, mada možda zasjenjenu onim čime sam trenutno zaokupljen.

Osjećanje energije groblja Bahašti Zahrā' izmamilo je iz mene čistu emociju; ovdje, u prisustvu žestokog utjelovljenja militantnog Islāma, doživio sam cvjetanje moje vlastite individualnosti, viziju blistava integriteta koje je doseglo samo nebo. Nema metaforâ za osjećanje zbilje koje me je pòmelo, i jedino u memoriju Univerzuma može biti urezano to što sam vidio tog dana, što sam iskusio u srcu. Smisao koji je sam sebe artikulirao, spontano i neizbrisivo, u mojoj duši, bio je najjednostavniji činilac ove revolucije, ali još više, najvažnija činjenica o samoj Egzistenciji. Jedno ljudsko biće moglo je nakon svega doseći veličinu koju je stvorio kontakt sa Stvoriteljem. Imām Rūḥullāh Al-Musāwī Al-Ḥomaynī može se proglasiti ludim, čudovištem, ubojicom, neprijateljem slobode i svjetla; on je ipak bio vrhunsko svjedočanstvo čovjekove moći da dosegne savršeni integritet, i sa tim integritetom, najuzvišeniju vrstu lične ljepote i prefinjenosti. Budući da je Ḥomaynī uistinu bio bogougodnik, budući da je Ḥomaynī utjelovio istinu Islāma, budući da je Ḥomaynī uistinu zaslužio da bude voljen šī'itskom strašću za mučeništvom, trebalo je da mi izvana pokušamo razumjeti ovu revoluciju i vidjeti zašto je možda moguće da Bog zazove na nas takvu zbilju. Zbilja koju sam ovdje opisao, zbilja je sadržana u samom centru budućnosti Bliskog istoka. Vjerujem da, sve dok čovjek ne prizna istinu koju sam ovdje opisao, ne može shvatiti plan sudbine, niti snage koja sada oblikuje događaje Bliskoga istoka. Lice Jarry

Falwella u usporedbi sa licem 'Ayatollāh Ḥomaynia za mene je kao razlika između debeljuce koji prodaje Bibliju i Ivana Krstitelja.

Naravno, budući da nema opće suglasnosti o naravi Boga, čak ni o činjenici da li On uopće i postoji, mala je šansa da postoji neka vrsta suglasnosti o tome da li se On otkriva, očitujući se u svijesti nekog ljudskog bića, nekog stvorenja u ovom svijetu, čiji bi nervni sustav izgledao sposoban (zbog njegove samo-svjesne reflektivnosti) prenositi ili utjelovljivati najfiniji izraz inteligencije. Ako je Bog išta, onda je On inteligencija. Izvješća kršćanskih mistika, svetaca sa Istoka, i naravno sufija (da i ne spominjemo Poslanike) pokazala su sasvim jasno da je znak Bogom-potresenog, Bogom-zanesenog ljudskog bića slijedeći: akcije takve osobe preuzete su od strane Inteligencije, koja izgleda dizajnira aktivnosti šireg svijeta; specifični i lokalizirani ego takve jedne osobe ne određuje više niti kontrolira postupke koji proizilaze iz njegove, ili njezine, individualnosti. Ta se pojedinačnost univerzalizirala, i fizički, mentalni i emocionalni karakter takve ličnosti nužno se mora odraziti na univerzalnu zbilju, utjelovljenu sad u njegovoj ili njezinoj svijesti. Da li je Imām Ḥomaynī odgovarao ovom opisu, ovim kriterijima?

On je toliko je bio u suglasnosti s gornjim standardima, da bi neko, ko čak i ne posjeduje nikakav religijski okvir ili izvor, niti bilo kakvu vrstu norme za mistično, transcendentno, još uvijek posvjedočio snagu bujice, mir kojeg se ne može poremetiti, i neumornu ljubav i samilost. Da, bilo je strogosti, nemilosrdne crte usredotočenosti u izrazu njegova lica, no, mada njegov razlog nije poznat, taj izraz ipak obvezuje: tj. njegova konfiguracija, njegov

karakter, determiniran je Nužnošću. Istina, ako neko dosegne neko stanje ravnoteže s Božanskim, tako da više i ne postoji otpor sili Božije inteligencije (lažni ego je uništen), onda se metod kroz koje se takvo stanje postiže, odražava na licu, na ličnosti pojedinca. 'Ayatollāh Ḥomaynievo napredovanje prema ostvarenju njegove vlastite neograničene prirode, njegovo samobuđenje Čistoj svijesti, Apsolutu, nije se desilo putem zadovoljstva lišenog napora, putem neke jednostavne i prirodne tehnike transcedencije; ne, to je postignuto kroz neosvojivu, titansku volju, kroz najegzaktniju i strogu odanost pravilima i obredima Islāma. Osjećalo se, gledajući ga gore, da je Ḥomaynī, još od prvog daha kojeg je udahnuo kao dijete, živio svoj život jednosmjerno ka najvišoj svrsi i unutar najuniverzalnije tradicije. Kao čuveni sveci Indije, on je, od samog početka, tražio prosvjetljenje, odričući se svih dokonih užitaka mladosti da bi usredotočio svoju pažnju na cilj svakog ljudskog života - potpuno realizirano Ja. Njegova je individualnost još uvijek bila tu, i ta individualnost, zbog vlastitih uvjeta i akcidentalne prirode, nije mogla biti sačinjena od Apsoluta; pa ipak, njegova je individualnost držana unutar tog Apsolutnog, imala je svoju svrhu u služenju tom Apsolutnom, i moj je dojam bio da nikada nisam vidio tako beskompromisan izraz Apsoluta...

Ako Ḥomaynī, koji se smatra uzorkom Islāma, najostvarenijim od svih muslimana na svijetu, sjenom Dvanaestog Imāma, ako takva jedna osoba kao on nije dosegla "apsolutno svjetlo" gdje se "nestaje u Bogu", kako možemo povjerovati Imāmu kad se kune da su Islām i Poslanici postojali zbog ovog istog cilja? Imām može, iz

očiglednih razloga, odvratiti pažnju ljudi od pojma njegova vlastita uspješna unutaršnjeg džihāda, ali sama činjenica da on dopušta da njegov portre i njegova slava stoje kao vrhunski izrazi ove revolucije, prešutno je priznanje da je on ustvari dosegao stanje u kojem se on, kao kaplja, spojio s Apsolutnim oceanom (Allāhom). Naznaka strogosti, osjećaj tvrdoglave volje i tvrdoća u njegovu licu, činjenica je koju su sredstva njegovoga cilja proizvela kroz neprestani *džihād*, koji je "nezamisliv osim ako čovjek ne okrene leđa svojim vlastitim željama i svijetu". Ḥomaynī je definirao "svijet" u kontekstu ove analize kao "ukupnost čovjekovih želja koje djelotvorno izgrađuju njegov, a ne vanjski svijet prirode, sa suncem i mjesecom, koji su očitovanja Boga. To je svijet u uskom, individualnom smislu, onaj koji ometa čovjeka da se približi carstvu svetosti i savršenstva."

Mi se slažemo da približavanje i konačno dosezanje Boga mora biti, ako postoji tako nešto kao Bog, najveća čovjekova potraga. Jer, logično, ono što Bog traži od njega (i što će završiti u besmrtnosti i blaženstvu) ono je što čovjek traži sam za seb. Ḥomaynī u jednom od svojih govora upućuje na tradiciju Poslanika:

"Kad neko napusti svoj dom, seleći se Bogu i Njegovu poslaniku, pa umre, Božija je obaveza da ga nagradi".

Međutim, jasno je, da bi se dosegao cilj, mora se mnogo žrtvovati. Cilj je upotpunjenje čovjeka, jer izvor "svòg istinskog znanja" počiva tamo, i "objektivna zbilja pripada isključivo tom Svjetlu"; "naš izvor je to Svjetlo". Bog nas, čini se, nagrađuje Svojom vrhunskom ljubavlju samo ako dokažemo da smo voljni odreći se tako mnogo iskustava koja

je On dao na raspolaganje čovjeku na ovoj zemlji. I ovo je izvor jednog ranijeg optuživanja Ḥomaynieva puritanizma kao "sumorne i nenormalne odanosti nekom Bogu koji zahtjeva stalnu žrtvu." Ḥomaynī je protumačio Božju volju kroz Qur'ān, kroz načela pravde Poslanika i Imāmâ; ne postoji mogućnost da neko dosegne vrhunac egzistencije nekim putem ili sistemom pobožnosti koji ne traži "stalnu žrtvu".

Da li je, napokon, Bog stvorio ovaj univerzum samo da bi ga čovjek transcendirao, a mnoge od čovjekovih zemnih zadovoljstava samo da ga varaju, da ga navode na grijeh, pitanje je na koje vjerojatno može odgovoriti samo Bog. Po mojoj vlastitoj intuiciji glede ove stvari, ja vjerujem da možda postoje putovi prema Bogu (Apsolutu, Božanskoj biti) koji su možda suglasniji sa željama čovjeka, koji možda ne traže takvu kontrolu i disciplinu. Jedna je stvar, međutim, očigledna: Imām Ruḥu'llāh Ḥomaynī dospio je do svog cilja. Jer, mada se on još uvijek trudi usavršiti svoju vlastitu zemlju i ustanoviti prvenstvo Islāma na Bliskom istoku (i naravno u svijetu), on je potpuno odsječen od svake unutarnje brige, unutarnjeg nemira, unutarnjeg sukoba. Duboka disciplina i ozbiljnost cijelog njegova života možda se odražavaju u tvrdim crtama njegova karaktera pa čak i njegova lica, ali veličastvenost punine koja je obuzela svo njegovo biće ne ostavlja sumnje u nagradu, niti zbilju koja je sad njegova.

Iz perspektive ovog pisca, Imām Ḥomaynī je zračio svim onim što je obećano u svetim spisima Islāma, i ono čime je on zračio bilo je ono što je bilo apsolutno u ovom univerzumu. Bio je to izvor Univerzuma - prelomljen kao što

sam rekao, kroz idiom Islāma - koji je upravljao tokom Revolucije; bio je to izvor Univerzuma koji je odredio pobožnost naroda; bio je to izvor Univerzuma koji je upravljao ponovnim rođenjem Islāma. Koliko god mi na Zapadu optuživali Ḥomaynia, koliko god Ḥomaynievi sunarodnjaci - mnogi u izbjeglištvu - optuživali, i pokušavali srušiti ovu revoluciju, koliko god čak i ljudi kao Ibrāhīm Yazdī izricali svoje vrlo stručno neslaganje s onim što se dešavalo u Iranu, primarni impuls bio je upravljao od strane nečeg apsolutnog; kao da je taj Apsolut prošao kroz osobu i svijest 'Ayatollāh Ḥomaynia. Svi njegovi tekstovi, njegovi govori, i sad ovaj nastup (kao što sam rekao, nije čak bilo ni potrebno slušati sadržaj tekućeg govora) ukazivali su na spoj uspješnog vanjskog i uspješnog unutarnjeg džihāda.

Imām Ḥomaynī bio je utjelovljenje te fuzije (osnivanje jedne islamske republike, poražavanje vanjskih neprijatelja, pobjeda Islāma u drugim djelovima svijeta - i ustanovljavanje tog unutarnjeg uvjeta integracije i jedinstva koje je bilo pobjeda višeg sebe nad nižim sebe -, te utapanje individualiteta u Bogu); ova revolucija bila je ostvarenje te fuzije. Sumnjati u Ḥomaynievo stanje svijesti, ili njegovo razumijevanje i odanost Islāmu značilo je potpuno propustiti bit ove revolucije i budućnost Islāma na Bliskom istoku.

Ja, koji nisam mogao napustiti svoje vlastito predosjećanje jedne kooperativnije, po sebi podupiruće naravi Univerzuma prema upotpunjenju i ispunjenju nje same unutar mikrokozmosa čovjeka (i tako krajnje i bitno opravdanje za

primarni impuls Zapadne civilizacije sa njezinim naglaskom na, i prenaglašenom glorifikacijom individualnosti i jedinstvenosti ličnosti), nisam mogao postati muslimanom, nisam se mogao pridružiti širokoj, gorkoj osudi zapadnih vrijednosti i metafizike, nisam čak mogao ni preporučiti da se svo čovječanstvo podvrgne strogostima Islāma. Pa ipak, morao sam priznati da je figura čovjeka preda mnom u ovoj sali bila figura čovjeka koji uživa potpuni blagoslov od Boga, i budući da se on odrekao toliko toga, budući da je živio svoj život u apsolutnom obožavanju Boga, njegova pojava činila se kao da učestvuje u nekoj blistavoj moći, ljepoti, i dostojanstvu koje, znao sam možda sasvim dobro, negira osoba koja dosegne - ako je to uistinu moguće - isti cilj kroz sredstva ne tako zahtjevna i stroga. Znao sam da se Imām Ḥomaynī suprotstavljao svakom zlu u svijetu, i kroz Islām nešto se dešavalo što će zauvijek izmijeniti pravac Pisma: Imām Ḥomaynī bio je suprotnost brutalnom sekularizmu, opuštenom hedonizmu, i opsesivnom egoizmu, crtama koje dominiraju Zapadom.

Vjerovali ili ne u Islām, slagali se ili ne sa Imām Ḥomaynievom revolucijom i njezinom politikom, vjerovali ili ne istinski u Boga, u svakom slučaju bilo bi bešćutno i sirovo ukoliko bismo bili nesposobni primiti nešto od obilja ljubavi, snage, čistote, i milošte koji su bili sama suština čovjeka od osamdeset i jednu godinu a koji je sad počeo da nam govori bez napora, bez i najmanje grubosti u glasu, skoro melodičnim tonom, sa svom staloženošću i drhatom Univerzuma samog, koji i sam diše kroz ovo biće. Svi paradoksi koje sam opisao bili su tu: grubost, ozbiljnost;

strogost izraza, bogatstvo sućuti; apsolutna nepokolebljivost volje, pa ipak jedna vidljiva beskrajna fleksibilnost tek naznačene moći; totalna usredotočenost, pa ipak potpuna odvojenost. Žalostilo me je saznanje da je ova tajna - prepoznavanje blizine ili udaljenosti od Boga drugog ljudskog bića - bila vjerojatno nedostupna svim svjetskim političarima, da i ne spominjem zapadne medije.

Ja sam bio ili beznadežno lud - ili su to bili svi mistici, sveci, mudraci, i Poslanici - za iskustvo koje je ovdje veličanstveno najavljivalo vrhovni integritet života, čovjeka, Imāma Ḥomaynia. Naravno, i to je dio Božije zamisli, da omogući nekom odbaciti ekstravagantnije aspekte moga opisa Ḥomaynia, čak doći do zaključka da sam ja pao pod utjecaj nečeg zlog (kao što su nacisti pod Hitlerom, ili kao sljedbenici svećenika Jamesa Jonesa kod Johnstowna); ipak moje vlastito povjerenje u organizirane, teleološke tendencije života koje me upoznaju s planom onog što je autentično, ili slično Platonovoj ideji Boga, naglašeno je najavljivalo prizor svetosti i istine najvišega reda. I dok je Ḥomaynī govorio, ja sam jednostavno slušao ritmove, zvuke odvojene od značenja riječi. Nije bilo ni jedne tačke na kojoj sam osjetio smanjenje intenziteta njegove svijesti, punoće njegova srca; njegov utjecaj na moj vlastiti nervni sustav nastavio se svo vrijeme dok je on sjedio na pozornici, i kroz svo to vrijeme ja sam osjećao da sam primio najveći poklon koji mi je mogao biti uručen - moj vlastiti pojedinačni razvoj kao ljudskog bića.

Mnogi čitatelj namrštit će se na ovo izviješće i možda odložiti ovu knjigu, jer je jasno da sam ja izgubio svu svoju objektivnost, objektivnost koja je bila netaknuta do mog susreta s Ḥomayniem. Ali za mene, analiza moga iskustva

najobjektivniji je i najobjektivirajući dio ove knjige. Krajnje subjektivno iskustvo: susret sa onim što je apsolutno - ovo, i samo ovo može dati carstvu subjektiviteta njegovu objektivnu zbilju. Ja nikada neću postati musliman; ja nikad neću smatrati svu zapadnu kulturu, filozofiju, umjetnost, i vrijednosti za suprotstavljene životu - kao što to ovaj musliman čini. Ja ću čak naći sebe nesposobnim da usvojim neprijateljski stav prema svemu neislamskom u svijetu. Ali, ja ću uvijek poštivati 'Ayatollāh Ḥomaynīa kao apsolutno čisto i izvanredno ljudsko biće, ljudsko biće koje je uzdiglo na najviši stupanj viziju vrijednosti čovjeka i čovjekove sudbine, ljudsko biće koje je pokazalo slavu Boga, onako kako se On očitovao kroz tradiciju Islāma.

I ovo je bila najznačajnija poruka koja je data mom duhu u Iranu: 'Ayatollāh Ḥomaynī je omražen, grđen, ismijavan na Zapadu; to je veoma slično farizejskom kažnjavanju Isusa, ismijavanju njegovih riječi. 'Ayatollāh Ḥomaynī će preživjeti ovaj neprestani prezir, i njegova Islamska revolucija, proširena u druge zemlje ili ne, bit će pobjednička. Oni nesposobni ili neskloni da prihvate nacrt sudbine u Iranu - sa njegovom beskompromisnom odanošću čistom Islāmu - morat će patiti - bilo u egzilu, ako je Iranac, bilo na Zapadu, ako se suprotstavlja mitološkom apsolutizmu. Čovjek razmišlja o Mojsiju, Muhammadu, Kristu, Buddhi, Konfučiju; bi li ijedno od ovih bića pravilo ustupke snagama sekularizma ili materijalističkog ateizma?

To naprosto nije bio dio mističkog odgovora - negirati supremaciju te religijske strukture, i poslušnost toj strukturi mogla je biti samo apsolutna. Kako bi Henry Kissinger

razumio autora *Molitve na brdu* ili autora *Bhagavad-Gite*? Kissinger je možda bio primjer tradicije demistifikacije, tradicije državnštva izgrađenog na *Realpolitik*; takva demitologizacija Kozmosa i carstva političkih poslova bila je ono što je tražilo ponovno rođenje mita, ponovno rođenje politike svetih spisa, transcendentalne politike. Islamska revolucija u Iranu pod vođstvom 'Ayatollāh Ḥomaynia najavila je svijetu da je Bog još uvijek volio mitove koje je On poslao dolje čovjeku da bi ovaj mogao znati svoj izvor i svoje krajnje odredište. Ja sam bio svjedokom ovom činu u srijedu, 9 veljače 1982.

SPECIFIČNI UTJECAJ IMĀMA NA SVIJEST AUTORA

Moćna koncentracija sućuti, vitalnosti, i, da! radosti, koju je isijavao Imām Ḥomaynī, držala je ovog autora preplavljenog čistećom energijom i nečim što se izrazilo u najdubljem osjećanju ranjivosti i zahvalnosti. Osjetio sam da mi je bilo dato više od oceana egzistencije i unutar oblika tog oceana (kao da je plovila kroz Imāma) sva bistrina božanskog; u ovih trideset minuta u kojima je Imām bio na bini ja sam osjećao kako sve ćelije u mom mozgu i u mom srcu gore toplom iscjeliteljskom ljubavlju i zahvalnošću. Bilo mi je davano sve što se možda može nekom dati, baš zato što je samo kroz drugo ljudsko biće Bog Sam mogao usredotočiti Svoju namjeru, Svoje prisustvo, Svoje najsavršenije značenje. Osjetio sam čak da je čitav moj život pojednostavljen, da su se znanje o mojoj vlastitoj sudbini, moja vlastita neuobičajena snaga i integritet budili, da ću otad pa nadalje biti bolje, dublje, razvijenije ljudsko biće. Osjećanja koja su

jurila mnome imala su čudno objektivirajući utjecaj; to nije bila sentimentalna bujica; bilo je to kao da je Imāmova cjelovitost bila sposobna kretati se ka svemu u Kreaciji u rijekama nježnosti i smisla, koji je otvarao, profinjavao i uznosio srce. Imām je - ne zbog bilo koje namjere, nego upravo zbog njegova čistog stanja bivanja - stvarao u meni sliku onog što jednog dana mogu postati. Osjećanje nečeg božanskog i apsolutnog, koje je poigravalo kroz mene zbog prisustva Imāma, bilo je najuzvišenije iskustvo moga života. Sjećao sam se slušanja Handlova “Mesije”, kad je hor pjevao *Hallelujah*, kako sublimno je bilo to iskustvo koje sam imao; ono je uvjetovalo nalaženje tog muzičkog izraza, najviše i najuzbudljivije emocije za koju je neko sposoban. Mislio sam o trenucima krajnje ljubavi i potčinjavanja nekoj drugoj osobi. Mislio sam o trenucima kada sam kao otac dotakao suštinu duha moje kćeri. Mislio sam o trenucima kada sam slavio pobjedu na nekom atletskom takmičenju. Mislio sam o trenucima kada sam otkrio koristi molitve i prijemâ koje sam imao kod nekih vrlo poštovanih svetaca. Ali ovo iskustvo, zbog njegove očite moći i čistećih plamenova osjećanja i smisla, dolazeći u ovom trenutku moga života, bilo je najljepše iskustvo koje sam mogao zamisliti da ga primim, čak i od samog Boga.

Kad je Imām Ḥomaynī ostavio pozornicu i publika izlazila, stajao sam i promatrao mjesto gdje je on sjedio; isijavalo eje nergiju koja je sad bila unutar moga srca. Bljesak je još bio prisutan, i ja sam se jednostavno kretao u valovima ovog naknadnog učinka jedne zračeće moći. Unutra, još uvijek sam osjećao najsavršenije i čisteće suze mog života. V.S. Naipaul je mogao vidjeti apsurdnost mitologije koja se

protivi racionalnom, koja se protivi blagodati moderne, sekularne civilizacije. On je čak mogao pisati sjajno unutar svoje sklonosti, možda sjajnije nego ijedan mitološki-obuzet pisac. Pa ipak njegovo srce ne bi odgovorilo najnevinijim impulsima koji su učinili da Krist obznani, "osim ako se preobratite, i postanete mala djeca, nećete ući u carstvo nebesko." Naipaulu će biti zabranjen ulazak u nebo jer je on anesteziran za to osjećanje života koje je kroz Imāma napunilo svo moje biće. On neće vidjeti poseban poredak u zraku, odsustvo negativiteta i smrtnosti, prisustvo totalne harmonije i čistote. Za mene, ovi su fakti bili vidljivi na fizičkom stupnju percepcije. Za Naipaula, oni bi bili puka imaginacija. Stupanj na kojem ljudsko biće djeluje u skladu sa zakonima Kreacije određuje stupanj harmonije i sreće koja iz njega zrači - ili je takvo bilo iskustvo ovog pisca.

Ali čovjeka moraju dirnuti stvari koje uklanjaju njegove sumnje glede onog što Mike Wallace zove "čistom dobrobiti" "aktualnog"; Naipaula i Mike Wallaca i CBS (koji je prvi intervjuirao Hōmaynia nakon uhićenja talaca) nije dotakla ta čista dobrota; ta dobrota bila je dovoljno čista da izbjegne otkrivanje od strane mnogih inteligentnih ljudskih bića. Ko je bio izabran da bude njom taknut ostalo je - i ostat će - tajnom, znanom samo Onom Koji je sve ovo i stvorio. Trebalo je na neki način pokazati čovjeku što je Bog, a potom - najuzvišenije znanje je kako prepoznati Njegovo prisustvo; kad se On pojavljuje, i kad iščezava. Bog je, u skladu s misticima, svugdje apsolutno prisutan, ali unutar plesa relativiteta, On je prisutan u promjenjivim i približnim stupnjevima koji ovise o količini Njegova očitovanja kroz neki poseban objekt, biće, ili okoliš. Potpuno ostvaren čovjek

kao Imām može zračiti Boga u možda njegovoj najmoćnijoj i najineligentnije artikuliranoj formi. Čak i sam Qur'ān je bio jedan od ovih simbola Božije tajne, jer mnogi su ga ljudi mogli čitati i doći do zaključka da je njegovu poeziju moguće prevazići, da je njegova poruka bila suvišna, da je njegova organizacija bila frustrirajuće nelinearna, pa ipak, ako Bog tako izabere (ili ako je neko voljan potčiniti se njegovoj arapskoj kadenci, njegovoj unutarnjoj prirodi), može smatrati njegovu moć objavljenom.

"Najveći udio je zadržan za onog kome je obznanjen: 'Jedina osoba koja odistinski poznaje Qur'ān je onaj čovjek kome se on obratio". Ḥomaynī je bio kao Qur'ān; recitiranje svetih pismena i stihova njegova srca vršilo se spontano i neprekidno od strane Allāha. Očigledno, samo odabrana stvorenja na ovom svijetu u stanju su znati da je Qur'ān bio božanski nadahnut; samo odabrana stvorenja na ovom svijetu u stanju su znati da ima tako nešto kao Bog; samo odabrana stvorenja na ovom svijetu dovoljno su blagoslovljena da upoznaju integritet i moć utjelovljene u ovom islamskom učitelju, "Čovjeku godine" magazina *Time* za 1979. (*Time*, naravno, dodijelio je mu ovu počast kao što bi Hitleru podario naslov "Čovjeka godine", u vrijeme kad je ovaj osnovao svoju nacističku vladavinu u Njemačkoj, pred sam rat).

No čovjek se, ipak, napuštajući gornji dojam, mora suočiti s proturječjima, dvoznačnostima Revolucije, i saznanjem da je bilo mnogo dobrih, inteligentnih, i kreativnih ljudskih bića na ovoj zemlji, koja su se, sa svom iskrenošću, suprotstavila Imām Ḥomayniju i njegovu islamskom mandatu.

No to ne niječe činjenicu da je zbilja Imāmove osobe rječito govorila o konačnom redu, konačnom nestajanju, i da je protivnike Islāma i takve ljude činila manje elokventnim i potpunim u njihovim dokazima. Jer oni su se suprotstavljali onom što je bilo blagoslovljeno od Samog Apsoluta, od Onog Koji je stvorio ovaj univerzum - i, žurim dodati, mržnju koja sad vlada u srcima miliona ljudi. Gledao sam mjesto koje je ranije zauzimao Imām i vidio nevidljivu zbilju ovog univerzuma.

Budući da iza jednog ljudskog bića (nakon što on ili ona napuste sobu), čistog i ispunjenog cjelovitošću života, ostaje svjetlo i neka energija u zraku, bilo mi je relativno lahko naći sama sebe kako i dalje stojim na mjestu, sa onim što mi se dogodilo, i s pažnjom poleglom po pozornici nada mnom, i po bijelom čaršafu koji je pokrivao stolicu. Prije ovog iskustva - viđenja Imām Ḥomaynia - bio sam skloniji vjerovati da ću naći neku grešku Revolucije, da će negdje sam Ḥomaynī otkriti neki oblik uskosti, neki oblik svedenosti, neki oblik ograničenja. Međutim, usprkos strogog, odlučnog izraza kojeg je imalo njegovo lice, usprkos čvrstoj, beskompromisnoj odanosti dogmi Islāma, bilo je nekog blagoslova Bivanja, blagoslova punine života; ja sam primao ono što se na Istoku zove *daršan*, svetu energiju i moć koju daruje svetac, ozbiljeno ljudsko biće.

Ali, u ovom slučaju, zbog bučnog značaja Revolucije (prvi put možda otkad je sam Poslanik Muhammad, taj mudrac i mistik, izazvao snažnu političku promjenu koja je dovela do revolucije i rata - i sasvim moguće potpunu promjenu u nacrtu međunarodne politike), zbog

međunarodnih posljedica djelovanja Imām Ḥomaynīa, bilo je neke dodatne moći i svrhe u prisustvu ovog čovjeka. Guru ili svetac najčešće ne remete sekularni poredak; monah, mistik, imaju svoje sljedbenike, ali njihove aktivnosti predstavljaju apolitičan proces čišćenja ili promjene; ovdje, međutim, premda izvan zahvata onog što je bilo promjenjivo i relativno (to jest, bivši ustanovljeno u čistoti Bīća), 'Ayatollāh Ḥomaynī vodio je Revoluciju koja je dotakla svačiji život, revoluciju koja je provalila u svijet Real-politike, u Ujedinjene nacije, CIA-u, i manevre Moskve: do ovog časa jedini izazov Zapadu i Kapitalizmu dolazio je od doktrine Socijalizma, ateističkih marksističko-lenjinističkih teorija (i revolucija); sad je religijski konzervatizam, u stvari sama suština "opiuma za narod" probudila ljude za moć mita, za religijske istine.

Činjenica da je Imām Ḥomaynī stajao u centru svega ovog, činjenica da je on bio razlogom za sve ovo, i činjenica da se njegova svijest kretala u artikuliranom razvijanju Allāhove namjere, znači da je njegova duhovna finoća i snaga bila utoliko jača, utoliko više "kozmička" u svom značenju; evo muslimanskog sveca koji okreće svijet naopačke, pokazujući da religija može i igrati vitalnu ulogu u svjetskim događanjima. Bilo je pokušaja da se čak sa religijske pozicije prokaže religioznost ove revolucije, ustvrdi da Bog Sam nije htio da se miješa u najvažnije svjetske poslove, što, naravno, znači da Bog i ne postoji.

Jedino je Allāh mogao opravdati Revoluciju, i to se moglo dogoditi samo tako da se iranska nacija nastavi suprotstavljati predskazanjima sekulariziranih proroka, koji

su se, bez sumnje, pitali o opasnosti od Sovjetskog Saveza, ili su razmišljali u terminima jednog demokratsko-socijalističkog nasljednika Ḥomayniū. Naravno, ako su moja zapažanja i pretpostavke ispravne, iranska Islamska revolucija trijumfirat će u najapsolutnijem smislu: Iran će ostati pod dominacijom šīʿitskog Islāma, čitava nacija će se potpisati za vrijednosti i načela temeljnog religijskog sustava, i čineći tako, izazvati aroganciju zapadnih humanističkih ideologija, kao i uniformirane doktrine znanstvenog, dijalektičkog materijalizma.

Bila je jedna stvar stajati u prisustvu nekog sveca, priznatog učitelja ili gurua; ja sam to već uradio u mnogim prilikama. Bila je sasvim druga stvar stajati u prisustvu jedne religijske ličnosti koja je pokazivala svojstva sveca, jednog antičkog mudraca, no koji je, istodobno, bio vrhunac potpune transformacije u konfiguraciji svjetske politike. Ḥomaynieva revolucija zauvijek će izmijeniti dijalektiku svjetskog sukoba; velike sile nastavit će svoj ideološki rat, ali jedna zemlja će ostati slobodna i autonomna od svjetskih giganata, dajući svježu dimenziju raspravi o "slobodnom" i totalitarnom svijetu.

Znanost i napredak istjerali su Boga iz svjetskih događaja; sada se čini da Bog hoće da se vrati; upravo se kroz osobu i svijest ʿAyatollāha Rūḥullāh Ḥomaynia taj neočekivani i mistificirajući proces odvijao. Proces koji se može razumjeti samo u krajnjoj mirnoći u centru islamske oluje: Ḥomaynievoj svijesti, koja je očitovala da je Apsolut kao takav, neometen i nezaustavljen, prošao kroz njegov nervni sustav.

Nakon pet minuta, osim onih revolucionarnih čuvara koji su tada živjeli na području Imāmove svete teritorije, ja sam bio jedini slušatelj koji je ostao u sali; ostali delegati na Konferenciji vratili su se u svoje autobuse. Bila je to milost date situacije, koja mi je čak dopustila pauzirati tako dugo, zanemariti tempo odlazeće gomile, jasnu naredbu da se vrate u autobuse, i napuste ovo mjesto snage i svjetla. Ali stojeći u svojoj vlastitoj zahvalnosti, ili radije, stojeći u zaštitnoj blagodati onoga što je ostalo iza Imām Ḥomaynia, ja sam bio kao nevidljiv, sve dok moje ispunjenje nije bilo upotpunjeno.

Desilo se da su me revolucionarni čuvari zapazili u toku Imāmova govora, i da su zapazili efekat koje je taj doživljaj imao - i nastavio da ima - dok sam stajao u skoro praznoj sali i samo buljio bez napora, još uvijek sa divnom plamtećom ljubavlju u mom srcu. Moj prevoditelj, Mohammad Abbaszadeh, raspravljao je sa revolucionarnim čuvarima, i bila je to neka vrsta zadovoljenja za njih, da vide jednog zapadnjaka ganutog blistavošću svete prisutnosti njihova vođe. Mogao sam vidjeti da su oni također razumijeli i osjetili apsolutnu činjenicu Ḥomaynieve stvarne naravi, da je ta narav bila posvećena od Boga, da je ta činjenica bila izvor Revolucije. Naravno, Ibrāhīm Yazdī nije mogao osjetiti tu činjenicu, i otud njegovi problemi s iracionalnijim manifestacijama Revolucije.

Lica revolucionarnih čuvara sijala su od radosti i sreće, vidjevši svog voljenog vođu, i k tomu našavši da neki (nemusliman) može da učestvuje u toj ljubavi. Bio je to trenutak opravdavanja Revolucije, Islāma, svega što se u Iranu dogodilo. Izrazili su želju da me intervjuiraju, i ja sam

prišao zidu, naslonio se na nj dok su me oni pitali - desilo se tako - ne o njihovu Imāmu, već o njihovoj revoluciji. Bilo je neke povratne navale čistog osjećanja, koje je izviralo iz mojih očiju, i koje je počelo ponovno čistiti moje srce. Osjetio sam, sasma nevino (bila je to najčišća emocija koju sam iskusio od vremena kad sam hodao kroz groblje Bahašti Zahra' prije dvije godine), kako ta emocija obuzima svo moje biće, i moj neartikuliran odgovor bio je najrječitiji odgovor koji sam mogao dati na njihov upit. Oni su mogli vidjeti ono što me je još držalo, i šutke su dijelili to sveto suosjećanje - potvrđivanja vrijednosti njihova vođe. Konačno, nakon što su ove organičke, mogao bih čak reći objektivirajuće, suze nekako prestale, počeo sam davati izraz mojim mislima, sve u terminima upravo doživljenog.

Rijeka osjećanjâ još se kretala kroz moje srce, ali se činilo mogućim dati izraz ideji kako je moje današnje iskustvo otkrilo izvore nadahnuća Revolucije. Unutrašnjost Revolucije bila je sad unutar mene, i mada nije bilo u suđeno da se rodim u Iranu, da postanem musliman koji se bori u Revoluciji (bilo je drugih revolucija, neislamskih po njihovu karakteru, a koje su možda bile, u manjoj mjeri, nužne: Bog, čini se, izražava različite tendencije na različitim mjestima, čak i strast individualnog ima neko značenje u svetim spisima; Islām nije bio jedini način na koji je Bog ispunio Sebe kroz čovjeka), ja sam se pridružio ovoj revoluciji na stupnju moga srca. Utoliko ukoliko sam znao da je njezin izvor bio čist, i da je prema tome ona trebala moju skromnu molitvu.

Složenost problema bila je u tome kako raspoznati gdje Bog možda nije bio sklon podržati univerzaliziranje Revolucije, ali sam bio prilično siguran da sam mogao osjetiti

njenu svetost, svetost Islāma, i svetost Imām Ḥomaynia, a da ne mijenjam svoj smisao za drukčiju sudbinu, pridržanu za Zapadni svijet. Bilo je još izazova za ove iranske borce; njihov unutarnji džihād nije bio potpun; prema tome, njihova vizija bila je još uvijek podložna izvjesnim deformacijama; oni su još uvijek, čak i ponavljajući riječi njihova Imāma, mogli veoma pojednostaviti istinske snage koje su tražile artikulaciju u svijetu, i posebno u sferi nacionalizma. Oni su bili, bar velika većina njih, možda nesposobni za milost, sućut, ili mudrost koja bi ih osposobila da razumiju kako neko može biti iskren i čak veoma pobožan, a još uvijek se suprotstavljati ovoj revoluciji. Revolucija je bila za nekog; ona je bila za Iran; ona je možda čak bila za sam Bliski istok; to nije značilo, međutim, da je neko ko joj se možda suprostavljao, ili imao otpor prema islamizaciji svijeta, bio zao. Onoliko koliko se ticalo mene čak i Sam Bog nije mogao dati apsolutnu podršku pokušaju da se Njegova Kreacija učini kompletno islamskom. Jedna je stvar bila sigurna.

Mada je to bilo kroz Islām i samo Islām, On je oživio moć jedne od Svojih mitologija, podrivajući, na fin način, pretpostavku (zapadnog i istočnog) sekularizma da Ga je protjerao s pozornice svjetskih događaja. Bila je to velika dilema za osjetljivog promatrača ove revolucije: priznati da je ona bila pročišćujuće čudo, nužno čudo, odlučujuća snaga za duhovnu obnovu Čovječanstva. Islamska revolucija u Iranu pokazat će da ona nije podložna paradigmi moderne međunarodne politike uzroka i posljedice; u kojoj je osjećaj za božansko apsolutno odsutan, gdje je pojam Boga nevažan za analizu događaja. Islām - kroz Imāma i ovu revoluciju - bio je najjednostavniji i najodlučniji izazov toj ideji, i sama

njegova nepomirljivost, njegovo odbijanje da igra igru politike po pravilima Machiavellia, bilo je značajno očitovanje rezervoarâ smisla i istine, koji su iskliznuli iz svijesti čovjeka.

Islamska revolucija u Iranu bila je najdelotvornije i najmoćnije sredstvo da se proizvede ovo prepoznavanje, konfrontacija, ovo buđenje. Čak je i sam uspon konzervativne religije u Americi bio, u isto to doba, dijelom tendencije u Kreaciji, premda se osjećalo da evanđelijsko izražavanje Kršćanstva nije bilo dovoljno arhetipsko ili mitološki bogato da bi bilo uspoređeno s onim što se događalo u Iranu. A razlika u vođstvu između Jerry Falwella i Imāma Ḥomaynia pokazala je vlastito Božije mišljenje o toj razlici - i njezinu značaju.

Ono što je bilo važno za mnoge zapadnjake bilo je da shvate da ta revolucija nije bila prihvatljiva kao model za društvo u Europi ili Sjevernoj Americi; individualizam je na Zapadu postao odveć sofisticiran, odveć svjestan neiscrpne stvaralačke posebnosti subjektivnog iskustva, pojedinačnog izražavanja. Islām je mogao, u doba Muhammada, osvojiti sav svijet; sad su, međutim, stvari otišle odveć daleko u demitologiziranju Čovječanstva; bilo je neke istine koja je proizašla iz te demitologizacije, iz te samodostatnosti, iz tog fetiša ega. Ali što god bilo istina, to nije našlo svoj integrirani sistem dokazâ koji bi narastao do odgovora na ovu revoluciju; u arhaičnom ali temeljnom smislu, ona je, pod izvrsnim vođstvom 'Ayatollāh Rūḥullāh Ḥomaynia bila najčišća pobuna duha u današnjem svijetu.

Kriterij koji se morao usvojiti bio je naravno drukčiji od onog korištenog da se vrednuje, recimo, Nikaragvanska

revolucija, Kubanska revolucija; ipak pokazivanje da postoji nematerijalna zbilja u osnovi Egzistencije trebalo je da se dogodi; Islām i ova revolucija bili su sredstva da se ova istina obznani, i svi oni rođeni unutar granice u kojoj je bilo vjerojatno da njezin utjecaj preovlađuje, bili su i sami izabrani da budu zahvaćeni njezinom mitskom snagom.

Ni jedna od ovih stvari nije naravno bila rečena revolucionarnim čuvarima. Izjaviti da postoje mnoge istine, da postoje drugi putevi Bogu pored onog kroz Islām, da je Islām univerzalna istina, ali ne i istina koja će univerzalizirati svoju duhovnu hegemoniju diljem svijeta, nije odgovarajuća ni korisna istina koja bi se branila pred nekim ko mora vidjeti Islām kao *jedinu* istinu. Za jednog muslimana, i posebno muslimana u Iranu, potrošiti svoju energiju i mišljenje na ideju da je istina pluralistična, da je njegova religija relativna u odnosu na druge, da bi on morao usvojiti umjeren stav glede širenja istine Islāma - značilo bi oslabiti nužnu snagu njegove motivacije i prema tome energiju nužnu da se dosegne cilj za koji je Islām bio dat svijetu. Taj cilj je bio znanje pokoravanja Onom Što je stvorilo ovaj univerzum, taj cilj je bio pokret, evolucija sebe prema višoj harmoniji sa Univerzumom, taj cilj je bio doseganje - u njegovu najvišem smislu - onog što je sad utjelovljeno u Imāmu samom; ovjekovječenje individualnog kroz razvoj ega u Apsolutnom.

Čovjek ne smije, ako se hoće kretati djelotvorno prema takvom jednom cilju, sumnjati u vrhunsku djelotvornost sustava obožavanja, očišćenja, i postupanja, objavljenih jednom religijom. Čak je i Allāh to tako želio. S druge strane, nakon što ga takne Božiji blagoslov, on onda može

intuitivno shvatiti da mora da postoje mnogi putovi onom što je Apsolut. Toliko putova, koliko ih je Bog očitovao u izboru Svojih poslanika; za svaku religiju različit na izvjesnoj tački od svake druge religije. Islām sigurno nije bio izuzetak, ali bilo je od izvjesnog značaja to da je Bog izabrao za ovu religiju da podsjeti sve ljude na uzvišeni značaj duhovne dimenzije života. Islamska revolucija desila se je zbog veličine Imām Ḥomaynia. Nije bilo drugog priznatog vođe neke druge velike religije - čak ni pape - koji bi mogao biti ravan po intenzitetu, ili po veličini, svetosti koja je isijavala iz Imāma.

Ono što sam rekao revolucionarnim čuvarima bilo je snimljeno, i smatrao sam svoje izjave najspontanijim, najširim i najviše zadovoljavajućim primjedbama koje sam ikada bio dopušten napraviti nakon učestvovanja u prizoru vrhunskog estetskog blještavila. Mogli ste gledati ples Rudolpha Nureyeva u Labuđem jezeru, mogli ste upravo odgledati veličanstveno uvježbani košarkaški tim Sjeverne Karoline kako pobjeđuje na NCAA šampionatu; mogli ste se zaljubiti u najljepšu ženu ili čovjeka, mogli ste se uspeti na vrh Mont-Everesta, ili ste mogli slušati Bachovu Misu u B-Molu dok sjedite u Westminsterskom samostanu - ali ni jedno od tih iskustava ne bi bilo ravno onom što se meni desilo danas. Jer, biti uistinu otvoren da se primi prefinjenost 'Ayatollāh Ḥomaynia bilo je primiti odraz Samoga Boga; ovaj se mogao sažeti jedino u nervni sustav nekog ljudskog bića.

Ja sam primio tu miloštu i sva usputna značenja koja su igrala kroz moj um. Moj život se pročistio - ne uz pomoć bivanja onakvim kakvim me Islām zamišlja, ne čak ni

namjerom samog Ḥomaynia - nego uz pomoć činjenice da mi je u nečem apsolutnom što prolazi - vječno - kroz svijest i ličnost Imāma Ḥomaynia, Sam Bog dao poduke koje sam tek trebao naučiti. Te poduke su se same od sebe upisale u moje srce, i ja sam izašao iz svog susreta s Imām Ḥomayniem čak još više individualiziran i integriran nego što sam bio prije dolaska u Irān. Ḥomaynieva istina – njegovo stanje svijesti, veličina njegova osobnog integriteta - čak su nadišli Islām; ona je utjecala na Kreaciju na stupnju aktualnih molekula života samog; i sva je Kreacija bila iscijeljena, a posebno one osobe koje su imale sreće otvoriti se za primitak onog što je on bio.

Na neki način, ovaj je dan bio pripremljen za mene svim mojim ranijim iskustvima, posebno mojom vezom s duhovnom i intuitivnom stranom života. Carl Jung, da je danas živ, bio bi jedan od nekolicine vodećih zapadnih intelektualaca koji bi priznao i pljeskao ulozi i integritetu 'Ayatollāh Ḥomaynia, jer Jung je znao da je bolest koja je obuzela ljudsku dušu nastojala da je odvoji od mitova prošlosti. Jung bi vidio ovu revoluciju kao pokušaj kolektivnog nesvjesnog da potvrdi neki oblik ravnoteže poslije postajanja neuravnoteženim racionalizacijom ljudske duše, izgonom Boga iz Univerzuma.

Nakon što sam izrekao svoje komentare, nadahnute kakvi jesu, Revolucionarni čuvari ponudili su mi osobni susret s Imāmom; sad to može iznenaditi čitatelja kao ekstravagantno, ali bivši ispunjen njim, primivši, ustvari, od njega čitav ocean ljubavi i snage, vidjeti ga osobno izgledalo je suvišno; meni je bilo dato (ili sam tako osjećao) sve što je

Bog želio da primim; sresti Imāma lično bilo je kao tražiti od njega da se usredotoči samo na me; znao sam da je njegovo vrijeme bilo odveć dragocjeno za tako nešto; znao sam da je svako pitanje koje sam imao o Revoluciji i njegovoj ulozi u njoj već dobilo odgovor. Izgledalo je zato neprirodno tražiti lični prijem kod Imāma. Pa ipak sam mogao uočiti s kakvim je žarom ta ponuda učinjena, i shvatio sam da, čak i kad bi to bila samo formalnost, čak i ako ne bih ni pomislio na nametanje moje individualnosti Imāmu, ipak bi to bio dodatak mojoj vjerodostojnosti na Zapadu, i omogućilo bi mi da vidim da li glede Imāma ima ikakve razlike ako se osobno susretne s nekim. Zato sam se složio s tim mogućim susretom, kojeg je žustro tražio moj prevoditelj i vodič, Mohammad Abbaszadeh.

Bili smo provedeni kroz ulaz na stazu koja vodi do Imāmove kuće. Čekali smo tamo nekih tridesetak minuta i onda bili pozvani da sačekamo u sobi unutar same kuće. Dok smo skidali cipele zatraženo je od nas da sjednemo na pod, gdje nam je bio poslužen čaj (u Iranu se čaj stalno služi), gdje su sjedili razni mulle, i sami čekajući na prijem. Ovdje je atmosfera također bila oživljujuća, vibrirajući svježinom i čistotom. U usporedbi s hotelom to je bilo kao usporediti disanje u ispušnu cijev auta, i udisanje zraka na Himalajima. Toliku je razliku napravila Ḥomaynieva svijest, tako mnogo je poštivanje koje je ispunjavalo ambijent utjecalo na čitav okoliš. Bio je tu i jedan strašno bezosjećajan mulla, koji je nastavio ispuštati dim iz svojih pluća; očito čak i u Imāmovoj kući postojalo je dopuštenje da ljudi nastave sa svojim navikama.

No čak ni otrovni efekat dima cigarete nije bio dovoljan da odstrani dominirajuću zbilju svijesti unutar ove kuće. Zatvorio sam oči i samo osjećao mir u atmosferi. A onda, nakon otprilike petnaest minuta (bilo je nepovjerljivih pogleda od strane nekih mulla, koji su se pitali kako je jedan, očigledno zapadni i nemuslimanski, novinar bio pripušten u Imāmovo boravište: većini zapadnih novinara nije čak bilo dopušteno niti biti u Iranu posljednjih četrnaest mjeseci; čekati osobni susret sa Imāmom, pa to je prelazilo svaku pamet - i sam sam osjećao čudotvornu činjenicu moje situacije) rečeno nam je, na brzinu, da je Imām iznenada promijenio svoj program i da još jednom ide u salu da bi se obratio novoj publici pobožnih studenata sa visokih škola, i nekim siromašnim ljudima s juga Teherana; ovo je značilo da ne možemo biti primljeni u njegovoj privatnoj sobi, da mi (prevoditelj i ja) treba da ga presretnemo na njegovu putu u salu.

Pojurili smo prema (uzdignutom) prolazu koji je povezivao kuću sa salom, i rečeno nam je, gotovo odmah, čim smo stigli na svoj položaj ispod njega, da je Imām krenuo. Ḥomaynī je izašao na vrata svoje kuće, i ponovno je tu bila oluja božanske energije, snage ljubavi i ozbiljnosti; poput vira koji je nosio svoju namjeru unutar totalnog osjećanja Univerzuma. Približio mi se, Mohammad mu je rekao moje ime, i odakle sam, njegova se ruka spustila dolje prema meni, dok su se obje moje ruke podigle gore da je prime. Držao sam njegovu ruku nekoliko trenutaka i on je poslao grmljavine svoje nepokretne snage u moje oči.

Bilo je onako kako sam zamišljao da će biti: nije bilo ništa da se kaže u onih deset do petnaest sekundi dok sam u

tišini primao još jednom ovaj bezgranični ocean vrhunske odlučnosti. On je bio ono što je bio i u sali, samo ovaj put je Univerzum bio bliži, činilo se kao da se gleda lice Jehove, u trenutku dok ovaj preuzima lik-masku ljudskog bića. Nije bilo želje, niti namjere da se poremeti punina ovog trenutka sjedinjenja s njim, i činilo se da se moja individualnost oblikuje u neku vrstu harmonizirajuće širine, lišene zebnje, i potreba. Ja sam bio ispunjen prije no što je on i takao moju ruku (ili radije prije no što sam ja zgrabio njegovu, s obje svoje ruke). Ta punina dala mi je osjećanje vječnog ispunjenja, zbljla njega samog u kojoj mi je on najbliži. Moje putovanje u Iran izgleda da se upotpunilo; mogao sam ići kući nakon što je Imām napustio salu; sada, vidjevši ga izbliza, ja sam osjetio da su odgovori došli u obliku objave.

Imām uistinu nije nikad personalizirao sebe, čak svi oni koji su ga voljeli i koji su bili s njim nikada nisu ni očekivali da se on personalizira; on je bio univerzalan i impersonalan, i zbog toga je bio sposoban za beskrajnu sućut i odanost svim onima koji su izabrali slijediti put Islāma. Čak sam primjetio za vrijeme predavanja da se njegov sin Ahmad okretao u pravcu svoga oca (sjedio je desno do Ḥomaynīa), i gledao neprestance u nj s osjećanjem saznanja da Ḥomaynī više nije bio njegov otac; Ḥomaynī je bio njegov Učitelj, Ḥomaynī je bio izvor žive mudrosti; Ḥomaynī je bio utjelovljenje Islāma. Ahmad ga je studirao kao da vidi potvrdu ove ideje Imāmova stalnog povlašćivanja. On, Ahmad, dobio je, od ravnoteže svog oca lišene strasti, vlastitu mirnoću, i promatrajući ga izbliza, registrirao je impulse

inteligencije koja je služila da pokaže Ahmadu odgovarajuće pokrete Univerzuma kao da oni mogu utjeloviti same sebe (i jesu!) unutar jednog ljudskog bića. Bio je to učenik koji gleda gore na svog Učitelja - Učiteljev najbliži učenik. Njegov je otac transcendirao stanje oca; on je bio otac cijeloj iranskoj naciji, i svim pobožnim muslimanima ma gdje bili. Bila je to, dakle, impersonalna zbilja Hōmaynia, koja mu je dala izraz vrhunske odanosti Bogu i Islāmu.

Mohammad je strastveno ljubio Imāmovu (lijevu) ruku, dok mu je on pružao desnu, odvajajući je od mene. Bila je to lijepa ruka, ruka koja je, iako ostarjela, još zadržala vitalnost života, bila je bez sumnje pokrivena otiscima usana tisuće Iranaca. Poljubiti ovu ruku značilo je za jednog muslimana primiti posebnu vrstu milosti, i Mohammad mi je rekao, ubrzo nakon toga, da njegova vlastita ruka (držao ju je otvorenu prema meni) "neće taći ništa loše ili nečisto ostatak moga života". Kad sam se vratio u hotel, mnogi su muslimani bili zapanjeni činjenicom da sam osobno vidio Imāma, i željeli su vidjeti moju ruku, izraziti svoju zavist, i svoje uvjeravanje da je moja ruka sad smatrana svetom!

Silazili smo niz aleje koje su vodile u ulicu odakle će nas taxi odvesti nazad u hotel; osjetio sam urotu vremena i prostora da postupno unište moj doživljaj; ali čak i sa najmanjim odvlačenjem moje pažnje bio sam sposoban da držim njegovo puno značenje i intenzitet - barem onakvo kakvo se ono sad prevelo u moje sadašnje stanje. Osjetio sam kako mnogo napetosti je otišlo iz mene, tenzije stvorene očitim proturječjima i ispadima Revolucije. Znao sam da sam otkrio i iskusio veliku tajnu Revolucije; znao sam da ću u svakoj prilici nastojati prenijeti svoju tajnu u mojoj knjizi o

Iranu. Tajna je rečena; to je istina o ovoj revoluciji, ali je jednako jasno da će mnogi ljudi pretpostaviti da ja pretjerujem, ili da sam zaveden; drugi čak mogu osjetiti da sam izdao stvar slobode i demokracije pišući ovako. (Ja imam prijatelje koji su sada u odlučnoj opoziciji sram Režima, bio sam blizak s ljudima koji su ubijeni ili diskreditirani ili progonjeni od sadašnjeg Režima). Ali ja insistiram da je ovo zbilja koju svako mora bar uzeti u obzir; ona se može odbaciti, ali se za to mora ipak dati dokaz, i ja sam ga ovdje dao. Ja spremno priznajem da su sva moja kasnija iskustva u Iranu nosila sa sobom viziju integriteta vođe Revolucije, i prema tome da sam našao uteg da izmjerim i odredim značenje različitih događaja kojima sam bio izložen. Dok sam bio u prisustvu Imāma silno sam želio da svi političari od značaja nađu vremena da posjete Imāma Ḥomaynīa. Još uvijek imam tu silnu želju. Imām Ḥomaynī je najkarizmatičniji politički vođa dvadesetog stoljeća - i on je mnogo više od toga. On je jedan od šaćice ljudi koje sam sreo i koji su me ostavili izmijenjena. On je tamo u Iranu, podržavajući jedan od neprocjenjivih Božijih stubova: Islām i vrhunsku istinu pokoravanja Bogu.

Iranci sami možda nisu kvalificirani da sebe nazovu čistima, ali je njihova islamska motivacija bila čista, a neprijatelji su sigurno bili zli. Oni kojima je data svijest ili osjećanje da znaju šta je on predstavljao (čitav život opasan Islāmom) ne može a da ne bude ispunjen žarom Islāma, blagoslovljenim povjerenjem u mučeništvo, odlučnošću da se Islām proširi svijetom.

Prevela:
Melika Salihbeg Bosnawi

O AUTORU (prema istom izvoru):

Robin Woodsworth Carlsen sreo je Imam Khumaynia za vrijeme svoje treće posjete Iranu od vremena Islamske revolucije. Ranije je napisao dvije knjige o Iranu: prva je *Kriza u Iranu, Mikrokozmos kozmičke igre / Crisis in Iran: A Microcosm of the Cosmic Play*, i *Sedamnaest dana u Teheranu: Revolucija, evolucija i neznanje / Seventeen Days in Tehran: Revolution, Evolution and Ignorance* (1980), nakon svoje druge posjete. Njegova treća knjiga o revolucionarnom Iranu, *Imam i njegova revolucija; Putovanje u Raj i Pakao / The Imam and His Revolution: A Journey into Heaven and Hell* (1982), iz koje je izvađen dio koji je preveden, a koji opisuje njegov susret sa Imam Khumayniem, napisana je nakon njegova trećeg putovanja u Iran, februara 1982.

Filozof i pjesnik iz Kanade, on je napisao brojne knjige i eseje, od kojih su neke: *Enigma Absoluta: Svjesnost Ludwiga Wittengeistaina / Enigma of an Absolute: The Consciousness of Ludwig Wittengstein*, *Krila Sniježnog čovjeka: Wallace Stevensov 'Adagia' sa Komentarom / The Wings of a Snow Man: Wallace Steven's 'Adagia' With Commentary*, *Otkriće Milosti: Estetsko opravdanje za Božiji otpor prema Samom Sebi / The Discovery of Grace: An Aesthetic Justification for God's Resistance to Himself*, *Kozmologija Krista: Otkriće Sebe prema Bibliji Sv. Ivana / The Cosmology of Christ: Revelations of the Self According to the Gospel of St. John*, *Inteligencija srca i ceremonije nevinih / The Intelligence of the Heart and Ceremonies of Innocence*, posljednje dvije knjige bivši zbirke njegovih pisama i pjesama.

PostScriptum: Naumljen za šire čitateljstvo, a i zbog same prirode teksta, Prevoditelj se nije strogo držao transkripcije arapskog pisma kojim se koristi i farsi/perzijski jezik. Ipak, smatrali smo to neophodnim u nekoliko slučajeva: termina za Islam, kao i samog imena "glavnoga lika" ovog teksta, zbog nekih odveć očitih grešaka u izgovoru koje, na žalost, šire ponajprije mediji, u našem kao i u širem okruženju.